

Temel eğitim dönemindeki öğrenci velilerinin dijital ebeveynlik farkındalıkları ile öz yeterlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi

Harun Tüysüz¹

DOI 10.5281/zenodo.8146129

Öz

Bu araştırma, temel eğitim dönemi öğrenci ebeveynlerinin, dijital ebeveynlik farkındalıkları ile öz yeterlikleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla tasarlanmıştır. Araştırma yöntemi olarak ilişkisel tarama modeli benimsenmiştir. Araştırmanın evrenini İstanbul ili Kartal ilçesinde yaşayan temel eğitime devam eden öğrencilerin velileri oluşturmaktadır. Uygun örnekleme yöntemi ile belirlenen örnekleme ise 862'si (%90.4) kadın 92'si erkek (%9.6) olmak üzere 954 öğrenci velisi oluşturmaktadır. Araştırmada ebeveynler için "kişisel bilgi formu", "dijital ebeveynlik öz yeterlik ölçeği" ve "dijital ebeveynlik farkındalık" ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda temel eğitim dönemi ebeveynlerinin dijital ebeveynlik olumsuz model olma ve dijital ihmal düzeylerinin düşük düzeyde, verimli kullanım düzeylerinin çok yüksek, risklerden korunma düzeylerinin ise yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın diğer sonuçlarına göre ebeveynlerin dijital öz yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu, olumsuz model olma ile öz yeterlik arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu, dijital ihmal ile öz yeterlik arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu, dijital farkındalık ile verimli kullanım arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu ve dijital farkındalık ile risklerden koruma arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijital ebeveyn, öz farkındalık, öz yeterlik, temel eğitim

Investigation of the relationship between digital parent awareness and self-efficiencies of student parents during the basic education period

Abstract

This research was designed to examine the relationship between digital parenting awareness and self-efficacy of parents of primary school students. Relational screening model was adopted as the research method. The universe of the research consists of the parents of the students who continue their basic education living in Kartal district of Istanbul. The sample, determined by the convenient sampling method, consists of 954 student parents, 862 (90.4%) female and 92 male (9.6%). In the study, "personal information form", "digital parenting self-efficacy scale" and "digital parenting awareness" scale were used for parents. As a result of the research, it was determined that the parents of the basic education period had a low level of digital parenting, negative modeling and digital neglect, a very high level of productive use, and a high level of protection from risks. According to the other results of the study, there is a high level of digital self-efficacy of parents, a negative relationship between being a negative model and self-efficacy, a negative relationship between digital neglect and self-efficacy, a positive relationship between digital awareness and productive use, and a positive relationship between digital awareness and productive use. It has been determined that there is a positive relationship between awareness and protection from risks.

Keywords: Digital parent, self-ability, self-efficacy, primary education

¹ Dr., Millî Eğitim Bakanlığı, haruntuysuz@gmail.com, 0000-0002-5670-7430

Giriş

Son zamanlarda ülkemizde ve dünyada yaşanan hızlı toplumsal, ekonomik ve teknolojik değişimler kişisel yaşamdan iş yaşamına kadar birçok alanda insan hayatını çeşitli açılardan etkilemiştir.

Özellikle teknolojik alanda yaşanan hızlı değişimlerin insanlar arası toplumsal ilişkilerden, eğitim ortamlarına ve ebeveyn çocuk ilişkilerine kadar birçok alanda farklılaşmalara yol açtığı gözlemlenmektedir. Yaşanan bu hızlı değişimin geleneksel ebeveynlik rollerinin ve ebeveyn çocuk ilişkilerinin üstünde etkili olduğu görülmektedir (Benedetto, & Ingrassia, 2020). Dijital araçların son dönemlerde eğlence, sosyalleşme ve eğitim gibi birçok alanda kullanım alanına sahip olması, kolaylaştırıcı bir gelişme olmasının yanında, taşıdığı riskler açısından da önemli bir konu durumuna geldiği söylenebilir. Siber zorbalık, taciz, yanlış bilgiye ulaşım, sanal dolandırıcılık gibi faktörler dijital riskler olarak belirtilmektedir (Yaman, 2018). Mobil dijital teknolojiler söz konusu olduğunda, kişisel kullanımları ve sürükleyici yapıları göz önüne alındığında bu riskler yalnızca artmaktadır (Orben, 2020). Yaman (2018), dijital riskleri, içerik riskleri, ticari riskler ve iletişim riskleri olarak üç grupta toplamıştır. Tüm bu riskler göz önünde bulundurulduğunda ebeveynlerin dijital yeterlikleri kadar çocuklarını çevrimiçi ortamda da güvende tutma sorumlulukları da önem arz etmektedir (Sadiku, Tembely, & Musa, 2017).

Hem ebeveynler hem de çocuklar teknolojiyi ayrıcalıklı bir yol olarak görmektedirler, çünkü çocukların modern bir profesyonel ortamda yer almak için dijital becerilere ihtiyaçları olacaktır. Bu nedenle, daha fazla teknoloji kullanımı birçok ebeveyn gündeminin bir parçası olabilmektedir (Modecki, Goldberg, Wisniewski & Orben, 2022). Özellikle temel eğitim dönemindeki çocukların çeşitli açılardan gelişiminde anne baba tutumlarının ve aile içi tutum ve yaşantıların çok etkili olduğu söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında dijital ebeveynlik gibi değişen ebeveyn rollerinin incelenmesi önemlidir. Dijital ebeveynlik, hem ebeveynlerin çocuklarının dijital medyayla ilişkilerini düzenlemeye hem de ebeveynlerin dijital medyayı günlük faaliyetlerine nasıl dahil ettiklerini ifade eden popüler ama çok anlamlı bir kavramdır (Mascheroni, Ponte, & Jorge, 2018; Rahayu, & Haningsih, 2021).

Rode (2009) tarafından kavramsal olarak ilk kez kullanılan dijital ebeveynlik, geleneksel ebeveyn rollerinin dışında ebeveynlerin çocukların dijital ortamlardaki güvenlik ve korunmaları ile ilgili rol ve sorumluluklarına vurgu yapmaktadır. Dijital ebeveynlik, dijital materyal üretme, çevrimiçi eğitim süreçlerinde dâhil olma özellikleri ile öne çıkmaktadır.

Dijital ebeveynliğin geleneksel ebeveynlik rollerinin yanı sıra dijital güvenlik ve risklerden korunma ve dijital eğitim süreçlerine destek verme yönüyle son yıllarda öne çıktığı görülmektedir. Dijital çağdaki ebeveynlerin çocuklarını internetin olumsuz etkilerinden koruyabilmeleri için her iki ebeveynin işbirliği içinde olmaları, çocuklarının internet kullanımına dikkat etmeleri, çocuklarıyla etkileşimde bulunmaları ve tutarlı olmaları gerekmektedir (Yusuf, Witro, Diana, Santosa, Alfikri & Jalwis, 2020). Huang vd., (2009), tarafından bu rollere ilişkin yeterince bilimsel çalışma olmadığı ifade edilmiştir. Temel eğitim döneminin, erken çocukluk gelişimini içine alması ve birçok gelişim alanı açısından zemin oluşturduğu düşünüldüğünde temel eğitim dönemindeki ebeveynlerin dijital farkındalık ve öz yeterlik düzeylerinin incelenmesinin eğitim, öğretim ve rehberlik çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Salgın ve benzeri yaşam koşullarının ve gelişen teknolojinin eğitim öğretim süreçlerinde dijital etkiyi arttıracığı ve dijital platformların gün geçtikçe insan yaşamında daha da fazla yer alacağı söylenebilir (Pazarcıkçı, Ağralı ve Aydınli, 2022). Bu doğrultuda dijital ebeveynlik

süreçlerine ilişkin betimsel tespit ve ilişkiisel incelemelerin çeşitlendirilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Temel eğitim dönemi öğrenci velilerinin dijital ebeveynlik farkındalıkları ile öz yeterlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlayan bu çalışmada aşağıdaki şu sorulara yanıt aranmaktadır:

- 1-Temel eğitim dönemindeki öğrencilerin velilerinde dijital ebeveynlik farkındalığı demografik değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?
- 2- Temel eğitim dönemindeki öğrencilerin velilerinde dijital ebeveynlik öz yeterliliği demografik değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?
- 3- Temel eğitim dönemindeki öğrencilerin velilerinde dijital ebeveynlik farkındalığı hangi düzeydedir?
- 4- Temel eğitim dönemindeki öğrencilerin velilerinde dijital ebeveynlik öz yeterliliği hangi düzeydedir?
- 5- Temel eğitim dönemi öğrencilerin velilerinde dijital ebeveynlik farkındalığı ile dijital ebeveynliğe dair öz yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Yöntem

Temel eğitim dönemi öğrencilerin velilerinin dijital ebeveynlik farkındalıkları ile öz yeterlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlayan bu çalışmada nicel araştırma türlerinden ilişkiisel tarama modeli kullanılmıştır.

Araştırma Modeli

İlişkiisel tarama modeli; iki ve daha fazla sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını ve derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modeli olarak tanımlanmaktadır. İlişkiisel tarama modeli, gerçek bir neden-sonuç ilişkisi vermemekle birlikte bir değişkendeki durumun bilinmesi halinde ötekinin kestirilmesine olanak sağlamaktadır (Karasar, 2000).

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini İstanbul ili Kartal ilçesinde yaşayan temel eğitime (ilkokul) devam eden öğrencilerin velileri oluşturmaktadır. Uygun örnekleme yöntemi ile belirlenen örnekleme ise 862'si (%90.4) kadın 92'si erkek (%9.6) olmak üzere 954 öğrenci velisi oluşturmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Kişisel Özelliklerine Göre Dağılımları

Değişken		F	%
Cinsiyet	Erkek	92	9.6
	Kadın	862	90.4
Yaş	21-30	45	4.7
	31-40	507	53.1
	41-50	364	38.2
	51 ve üzeri	38	4.0
Eğitim Durumu	İlköğretim	197	20.6
	Ortaöğretim	396	41.5
	Yükseköğretim	361	37.8
Aile Birlikteliği	Birlikte	876	91.8
	Ayrı	66	6.9
	Tek ebeveyn	12	1.3
Gelir	Düşük	150	15.7
	Orta	786	82.4
	Yüksek	18	1.9
	Toplam	954	100.0

Veri Toplama Araçları

Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu amaçla demografik bilgi formu, Manap ve Durmuş (2020) tarafından geliştirilen 4 alt boyut ve toplam 16 maddeden oluşan dijital ebeveynlik farkındalık ölçeği ve Yaman (2018) tarafından geliştirilen 3 alt boyut ve toplam 38 maddeden oluşan dijital ebeveynlik öz yeterlik ölçeği kullanılmıştır. Kaplanoğlu'na (2014) göre 5'li likert tipi maddelerden oluşan anket ve ölçeklerde hesaplanan ortalama puanları değerlendirirken "puan aralıkları 1.00-1.80 "çok düşük", 1,81-2,60 "düşük", 2,61-3.40 "orta", 3.41-4.20 "yüksek" ve 4.21-5.00 "çok yüksek" şeklindedir". Öğrenci velilerin arasında seçilecek uygun örneklem grubundan kitle iletişim araçları üzerinden veri toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verileri SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bağımsız gruplar t-Testi, ANOVA kullanılmıştır. Araştırma kapsamında katılımcı özelliklerine dair frekans analizi, demografik değişkenlere göre ölçek ortalama puanları elde edilerek hem demografik değişkenlere göre farklılaşma durumları hem de dijital ebeveynlik farkındalığı ile öz yeterliği arasındaki ilişki analiz edilerek yorumlanıp raporlanmıştır. Dijital ebeveynlik farkındalık ölçeği ve dijital ebeveynlik öz yeterlilik ölçeği toplam puanları elde edilerek her iki değişken açısından örneklem grubunun mevcut durum tespit edilmiş ve yorumlanmıştır. Dijital ebeveynlik farkındalığı ve dijital ebeveynlik öz yeterliliğinin ebeveynlerin demografik özelliklerine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı t-Testi ve ANOVA ile analiz edilip yorumlanmıştır. Dijital ebeveynlik farkındalığı ile dijital ebeveynlik öz yeterliği arasında hangi yönde ve hangi düzeyde bir ilişki olduğu korelasyon analizi ile belirlenip yorumlanmıştır.

Bulgular

Dijital ebeveynlik farkındalık ölçeği alt boyutlarına ilişkin betimsel analiz sonuçları

Dijital ebeveynlik farkındalık ölçeği alt boyutlarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel Analiz Bulguları

Değişken	N	Minimum	Maksimum	X	Ss
Olumsuz Model Olma	954	4.00	16.00	7.37	2.30
Dijital İhmal	954	4.00	19.00	8.34	2.73
Verimli Kullanma	954	4.00	20.00	16.87	2.45
Risklerden Koruma	954	4.00	20.00	15.40	3.48

Tablo 2'ye göre araştırmaya katılan ebeveynlerin olumsuz model olma ($7,37/4=1,84$) ve dijital ihmal ($8,34/4=2,0$) düzeylerinin düşük olduğu, verimli kullanım düzeylerinin ($16,87/4=4,21$) çok yüksek olduğu, risklerden koruma düzeylerinin ($15,40/4=3,85$) yüksek olduğu görülmektedir.

Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlik Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları

Öz yeterlik ölçeği alt boyutlarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Dijital Ebeveynlik Öz Yeterlik Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel Analiz Bulguları

Değişken	N	Minimum	Maksimum	X	Ss
Okuryazarlık	954	15.00	75.00	62.29	13.46
D. Güvenlik	954	18.00	90.00	83.84	11.65
D. İletişim	954	5.00	25.00	15.78	6.06
D. Öz Yeterlik	954	38	190	161.92	25.96

Tablo 3'e göre ebeveynlerin dijital okuryazarlık ($62,29/16=3,89$) ve dijital iletişim ($15,78/5=3,15$) düzeylerinin yüksek olduğu, dijital güvenlik ($83,84/18=4,65$) ve öz yeterlik ($161,92/38=4,26$) düzeylerinin çok yüksek olduğu görülmektedir.

Yaşa Göre Dijital İhmal Düzeyi ANOVA Analiz Bulguları

Ebeveynlerin yaşlarına göre dijital ihmal düzeyi alt testi düzeyi farklılık göstermiştir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu incelemek için (post-hoc) Scheffe analizi yapılmıştır. Sonuçları Tablo 4-5.'de sunulmuştur.

Tablo 4. Yaşa Göre Dijital İhmal ANOVA Analiz Bulguları

Yaş	X	Ss	F	P
20-30	7,57	2,44		
31-40	8,13	2,66		
41-50	8,68	2,81	3,950	,014
51 ve üzeri	8,86	2,78		

$p < .05$

Tablo 5. Yaşa Göre Dijital İhmal Post-Hoc Scheffe Analiz Bulguları

(I) Yaş	(J) Yaş	(I-J)	P
21-30	31-40	-,55634	,630
	41-50	-1,10354	,087
	51 ve üzeri	-1,29064	,201
31-40	21-30	,55634	,630
	41-50	-,54720*	,036
	51 ve üzeri	-,73430	,462
41-50	21-30	1,10354	,087
	31-40	,54720*	,036
	51 ve üzeri	-,18710	,983
51 ve üzeri	21-30	1,29064	,201
	31-40	,73430	,462
	41-50	,18710	,983

Tablo 5'e göre 31-40 yaş aralığındaki ebeveynler ile 41-50 yaş aralığında olan ebeveynlerin dijital ihmal düzeyi puanları arasında anlamlı düzeyde farklılaşma ($p=.036$, $p<.05$) olup; dijital ihmal düzeyi 41-50 yaş aralığında olan ebeveynlerde daha yüksektir.

Yaşa Göre Risklerden Koruma Düzeyi ANOVA Analiz Bulguları

Ebeveynlerin yaşlarına göre risklerden korunma düzeyi alt testi düzeyi farklılık göstermiştir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu incelemek için (post-hoc) Scheffe analizi yapılmıştır. Sonuçları Tablo 6-7.'de sunulmuştur.

Tablo 6. Yaşa Göre Risklerden Koruma ANOVA Analiz Bulguları

Yaş	X	Ss	F	p
20-30	15,11	3,08		
31-40	15,73	3,44	3,95	,010
41-50	15,05	3,45	0	
51 ve üzeri	14,76	4,27		

$p<0.5$

Tablo 7. Yaşa Göre Dijital İhmal Post-Hoc Scheffe Analiz Bulguları

I) Yaş	(J) Yaş	(I-J)	P
21-30	31-40	-,62459	,720
	41-50	,05617	1,000
	51 ve üzeri	,34795	,976
31-40	21-30	,62459	,720
	41-50	,68076*	,043
	51 ve üzeri	,97254	,427
41-50	31-40	-,68076*	,043
	51 ve üzeri	,29179	,970
	21-30	-,34795	,976
51 ve üzeri	31-40	-,97254	,427
	41-50	-,29179	,970
	31 -40	-,62459	,720

Tablo 7'ye göre 31-40 yaş aralığındaki ebeveynler ile 41-50 yaş aralığında olan ebeveynlerin risklerden koruma düzeyi puanları arasında farklılık ($p=.043$, $p<.05$) olup; risklerden koruma düzeyi 31-40 yaş aralığında olan ebeveynlerde daha yüksektir.

Öz Yeterlik ile Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Dair Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

Ebeveynlerin öz yeterlik puanları ile dijital farkındalık alt boyutlarına ilişkin puanları Pearson korelasyon analizi yöntemi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8. Öz Yeterlik ile Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Değişken	n	r	p
Olumsuz Model Olma		- ,199	
Dijital İhmal	954	-,270	.000
Verimli Kullanım		,502	
Risklerden Koruma		,571	

$P<.001$

Tablo 8'e göre öz yeterlik ile olumsuz model olma ve dijital ihmal alt boyutları arasında negatif yönlü zayıf şiddette bir ilişki gözlenirken, Öz yeterlik düzeyi ile verimli kullanım ve risklerden koruma düzeyi arasında pozitif yönlü orta şiddette bir ilişki bulunmuştur.

Tartışma ve Sonuç

Araştırmaya katılan ebeveynlerin öz bildirimlerinden elde edilen bulgulara göre temel eğitim dönemi (ilkokul) ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterlik düzeyinin çok yüksek olduğu görülmektedir. Dijital ebeveynlik öz yeterlik ölçeği, dijital okuryazarlık, dijital güvenlik ve dijital iletişim olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır (Yaman, vd., 2019). Elde edilen ölçek

puanlarına göre temel eğitim dönemi velilerinde dijital güvenlik düzeyi çok yüksek olarak belirlenirken, dijital okuryazarlık ve dijital iletişim düzeyleri ise yüksek olarak belirlenmiştir. Yaman (2018), tarafından yapılan çalışmada dijital güvenlik alt boyut puan ortalamaları, dijital okuryazarlık ve dijital iletişim alt boyut puan ortalamalarından yüksek bulunmuştur. Bu araştırmadan elde edilen bulgular ilgili araştırma sonucunu destekler niteliktedir. Toplumsal yaşama günden güne daha çok etki eden dijital araçlar çeşitli riskleri de beraberinde getirmektedir. Ebeveynlerin dijital güvenlik puanlarının daha yüksek olmasının bu risklere ilişkin kaygılarla ilişkili olduğu düşünülebilir. Nitekim dijital ebeveynler ile çocukların sosyal medya kullanımı üzerindeki mahremiyet ilişkisinin incelendiği bir araştırmada dijital ebeveynlerin çocuklarını kişisel bilgilerini vermeme gibi konularda eğittikleri, sosyal medya kullanırken çocuklarını denetledikleri ve çocuklarını denetimsiz bırakmadıkları ifade edilmiştir (Çalapkulu ve Alp, 2020). Tüm bu ebeveyn davranışlarının olası kaygılardan kaynaklandığı ve bu durumun ebeveynlerin dijital güvenlik ile ilgili daha da bilinçlenmesine yol açtığı düşünülebilir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin öz bildirimlerinden elde edilen bulgulara temel eğitim dönemi ebeveynlerinin dijital ebeveynlik farkındalık ölçeği olumsuz model olma ve dijital ihmal alt boyut puan ortalamalarının düşük, verimli kullanım ve risklerden koruma puan ortalamalarının ise yüksek olduğu görülmüştür. Dijital ortamlara ulaşmanın ve kullanmanın kolaylaşması çeşitli riskleri de beraberinde getirmiştir. Ebeveynler, çocuklarının dijital ortamlarda istenmeyen olaylarla karşılaşmalarından birinci derecede sorumludurlar (Yurdakul, Dönmez, Yaman ve Odabaşı, 2013). Bu yönde ortaya çıkan örneklerin sıklaşması ve çeşitli yollarla yetişkinleri ve ebeveynlerin bu konuda bilgilendirilmesinin ebeveynleri olumsuz model olmadan ve dijital ihmalden kaçınmalarına ve verimli kullanım ve risklerden korunma ile ilgili çocuklarını bilgilendirmelerine ve bu boyutlardaki farkındalıklarının artmasına yol açmış olabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda araştırmadan elde edilen sonuçların günlük yaşam gözlemleri ve diğer araştırmalar ile paralellik gösterdiği söylenebilir.

Dijital ebeveynlik öz yeterlik algılarının yaşa ve eğitim düzeyine göre anlamlı farklılıklar gösterdiği ifade edilmektedir. Ebeveynlerin yaşı ile öz yeterlik algıları arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu, yaş arttıkça dijital ebeveynlik öz yeterlik algılarının azaldığı belirlenmiştir (Yaman, 2018). Bu araştırma kapsamında araştırmaya katılan ebeveynlerin öz bildirimlerinden elde edilen bulgulara temel eğitim dönemi ebeveynlerinin dijital ihmal puan ortalamalarının 41-50 yaş grubunda 31-40 yaşa göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yine bu araştırma kapsamında öz bildirimlerden elde edilen bulgulara göre risklerden koruma ortalama puanlarının 31-40 yaş ebeveynlerinde 41-50 yaş grubu ebeveynlere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Dijital ihmal düzeyinin daha genç yaşta ebeveynlerde daha düşük, dijital risklerden koruma düzeyinin daha genç yaşta ebeveynlerde daha yüksek olması ilgili literatürü desteklemekle birlikte kendi içinde de bir tutarlılık gösterdiği değerlendirilmektedir.

Bu araştırma kapsamında araştırmaya katılan ebeveynlerin öz bildirimlerinden elde edilen bulgulara temel eğitim dönemi ebeveynlerinin hem dijital ebeveynlik olumsuz model olma ortalama puanları hem de dijital ihmal ortalama puanları ile öz yeterlik ortalama puanları arasında zayıf şiddette negatif yönlü ilişki olduğu belirlenmiştir. İlişki yönünün mantıksal bir tutarlılığı olduğu gibi ilişki düzeyinin düşük şiddette olmasının değişkenlere etki eden başkaca faktörler de olduğunu düşündürmektedir. Yine bu araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre hem dijital farkındalık verimli kullanım ortalama puanları hem de dijital farkındalık risklerden koruma ortalama puanları ile öz yeterlik ortalama puanları arasında pozitif yöne orta şiddette bir ilişki olduğu belirlenmiştir. İlişkisel bulgular karşılaştırıldığında ebeveynlerde öz yeterlik algısındaki artışın risklerden koruma ve verimli kullanım ile aynı yönde olduğu, dijital

ihmal ve olumsuz model olma ile ters yönde olduğu, bu durumun da kendi içerisinde mantıksal bir tutarlılık gösterdiği değerlendirilmektedir.

Araştırmada elde edilen bulgu ve sonuçlara dönük olarak aşağıdaki şu öneriler sunulmaktadır:

1. Araştırmanın kent ortamında yapılmış olması ve salgın döneminde ebeveynlerin eğitsel amaçlı dijital platformları sıkça kullanmak zorunda kalmalarının bu yükselişe yol açmış olabileceği düşünülmektedir. Değişen ebeveynlik becerileri ve özellikle dijital okuryazarlık, dijital güvenlik ve dijital iletişim ile ilgili öğretmen ve veli eğitimlerinin planlamasının yararlı olacağı değerlendirilmektedir.
2. Elde edilen karşılaştırmalı bulgular 41-50 yaş grubundaki ebeveynlerde dijital ihmal düzeyinin daha genç ebeveynlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum genç kuşak ebeveynlerin dijital süreç unsurları ile ilgili hassasiyetlerinin ve bilgi düzeylerinin daha yüksek olması şeklinde yorumlanabilir. Özellikle ebeveyn eğitimleri planlanırken orta yaş ebeveynlere ulaşmak temel hedef olmalıdır.
3. Elde edilen ilişkisel bulgular öz yeterlik düzeyi ile olumsuz model olma ve dijital ihmal alt boyutları arasında negatif yönlü zayıf şiddette bir ilişki olduğunu göstermektedir. Beklenen biçimde dijital ebeveynliğe dair öz yeterlik düzeyi arttıkça dijital ihmal ve olumsuz model olma gibi istenilen olmayan nitelikler azalmaktadır. Bu iki alt boyutun nedenleri ile ilgili devam niteliğindeki araştırmaların yaygınlaşmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.
4. Elde edilen ilişkisel bulgular öz yeterlik düzeyi ile verimli kullanım ve risklerden koruma alt boyutları arasında pozitif yönde orta şiddette bir ilişki olduğunu göstermektedir. Beklenen biçimde dijital ebeveynliğe dair öz yeterlik düzeyi arttıkça verimli kullanım ve risklerden koruma gibi istenilen nitelikler de artmaktadır. Veli eğitimlerinde içerik geliştirilirken elde edilen bu sonuçlardan yararlanılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Bu araştırma İstanbul ili Kartal ilçesinde yaşayan temel eğitime (ilkokul) devam eden öğrenci 862'si (%90.4) kadın 92'si erkek (%9.6) olmak üzere toplam 954 velilerinin görüşleriyle ile sınırlıdır. Daha etkili sonuçlara ulaşabilmek amacıyla farklı örneklem gruplarıyla çalışılabilir.

KAYNAKÇA

- Benedetto, L., & Ingrassia, M. (2020). Digital parenting: Raising and protecting children in media world. *Parenting-studies by an ecocultural and transactional perspective*.
- Çalapkulu, Ç. ve Alp, F. (2020). Dijital ebeveynler ile çocukların sosyal medya kullanımı üzerindeki mahremiyet ilişkisi. *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 132-144.
- Huang, R. L., Lu, Z., Liu, J. J., You, Y. M., Pan, Z. Q., Wei, Z., ... & Wang, Z. Z. (2009). Features and predictors of problematic internet use in Chinese college students. *Behaviour & Information Technology*, 28(5), 485-490.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (14. Baskı). Nobel Yayınları.
- Manap, A. ve Durmuş, E. (2020). Dijital ebeveynlik farkındalık ölçeğinin geliştirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 978-993.
- Mascheroni, G., Ponte, C., & Jorge, A. (2018). *Digital Parenting: The Challenges for Families in the Digital Age, Yearbook 2018*. Nordicom, University of Gothenburg.
- Modecki, K. L., Goldberg, R. E., Wisniewski, P., & Orben, A. (2022). What is digital parenting? A systematic review of past measurement and blueprint for the future. *Perspectives on Psychological Science*, 17(6), 1673-1691.
- Orben, A. (2020). The Sisyphean cycle of technology panics. *Perspectives on Psychological Science*, 15(5), 1143–1157. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1745691620919372>
- Pazarcıkçı, F., Ağralı, H. ve Aydın, A. (2022). Annelerin Dijital Ebeveynlik Farkındalığının Sağlık Okuryazarlığı ve Çeşitli Değişkenler ile İlişkisi. *Bağımlılık Dergisi*, 23(3), 1-1.
- Rahayu, N. W., & Haningsih, S. (2021). Digital parenting competence of mother as informal educator is not inline with internet access. *International Journal of Child-Computer Interaction*, 29, 100291.
- Rode, J. A. (2009). Digital parenting: Designing children's safety. *People and computers XXIII celebrating people and technology*, 244-251.
- Sadiku, M. N., Tembely, M., & Musa, S. M. (2017). Digital parenting. *Journal of Multidisciplinary Engineering Science and Technology*, 4(1), 6454-6456.
- Yaman, F. (2018). *Türkiye'de ebeveynlerin dijital ebeveynlik öz yeterliklerinin incelenmesi*. Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı.
- Yaman, F., Dönmez, O., Akbulut, Y., Yurdakul, I. K., Çoklar, A. N. ve Guyer, T. (2019). Ebeveynlerin dijital ebeveynlik yeterliklerinin çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 44(199).
- Yurdakul, I. , Dönmez, O. , Yaman, F. ve Odabaşı, H. (2013). Dijital ebeveynlik ve değişen roller. *Gaziantep University Journal of Social Sciences* (<http://jss.gantep.edu.tr>) 2013 12(4):883-896
- Yusuf, M., Witro, D., Diana, R., Santosa, T. A., Alfikri, A. A., & Jalwis, J. (2020). Digital parenting to children using the internet. *Pedagogik Journal of Islamic Elementary School*, 3(1), 1-14.